

Nushası 10 kuruş

Posta ücreti 40 Para

Senelik abonasi
100 kuruş

Posta ücreti 10 kuruş

İstanbul

Şehremaneti Mecmuası

Şehremaneti tarafından ayda bir çıkarılır

Sene : 5

Şubat ve Mart 1929

Sayı : 54 , 55

« Sen » ve « Siz »

Meselesi

Evet, bizde bir « SEN » ve « SİZ » meselesi vardır. Kimlere karşı « Sen » diye müfret muhatap ve kimlere karşı da « Siz » diye cemi muhatap kullanılmak lâzım geldiğini hizmetçimizden professörlerimize, en cahilimizden en âlimimize kadar hemen hiç kimsenin bildiği yok veya bilenlerin de buna itibar ettiği yok. . . Yeni tanıştığımız bir kimse üç dakika geçmeden size karşı « Sen » hitabını kullanmağa başlar. . . Mevkiye sizden büyük bir zatle görüştüğünüz zaman size hemen « Sen » hitabını tevcih eder. . . Hiç tanımadığımız kimselerin sekakta, yolda, seyahatta « Sen » hitabına maruz kalırsınız. . . Hamalı, amelesı, bilatçısı, kontrolü, beyi, efendisi, ağası. . . ilâh size karşı hep « Sen » diye hitap eder.

Avrupa memleketlerinde bu hususta fevkalâde itina olduğu için insan üç beş sene bu memleketlerde kalıp döndüğü zaman bu hitabın aykırılığı daha bariz ve ağır bir şekilde nazara çarpıyor ve bu hitapların her defasında insanın başına bir taşla vurulduğu hissi hasıl oluyor. Avrupadan döndüğünüz zaman bu ilk sademeyi, Sirkeci istasyonunda eşyanızı almıya gelen ve size kaba bir sesle « Uzat bavulunu! » diye emreden hamallardan telâkki edersiniz. . . Ondan sonra tevali eder gider. . .

Avrupada kimne ve kimlere « Sen » diye hitap edilir? :

On dört yaşına kadar olan, [kimin

olursa olsun, her çocuğa « Sen » denilir. Biz çok defa göya berayi nezaket ve zarafet altı yedi yaşındaki çocuklara, bilhassa ebeveynleri muvacehesinde « Siz » diye hitap ederiz. Bu, gayritabii ve pek lüzumsuz ve yapmacık bir harekettir. Her çocuğa « Sen » denilmelidir. Çocuklar ebeveynlerine, ailenin mevkii iğtimaisi ne olursa olsun, « Sen » diye hitap ederler. Bir Reisisumhurun, bir kralın, bir İmparatorun çocuğu dahi pederine « Sen » der. . . Bizde bunda da berakis bir hareket vardır. . . Bir çok ailelerde, yabancı eşhas yanında çocukların ebeveynlerine ve hatta ebeveynin çocuklarına « Siz » diye hitap ettiği görülür.

Bir kadın zevcine, zevç zevcesine, ebeveyn çocuklarına, kardeşler birbirine amca, dayı, hala ve bunların çocuklarına elhasıl bütün akraba ve taallukat birbirine « Sen » der. . . ve bunlar hiç bir yerde ve zamanda birbirlerine « Siz » hitabını kullanamazlar. Birbirini hiç görmemiş, ayrıayrı memleketlerde yaşamış, büyümüş iki akraba birbirini gördükleri, tanıştıkları anda yekdigerine « Sen » diye hitap ederler. . . Elhasıl akraba arasında küçük büyük, büyük küçük, küçük büyü « Sen » der.

« Sen » denilemeyecek kimselere « Sen » hitabı tahkiri mütezammın olduğu gibi akraba arasında veya ebeveyn ve çocuklar arasında da « Siz » hitabı bir yabancılık ifadesini taşır, Zira « Sen »

hitabı pek çok samimiyet ve yakınlığı ifade eder .

Sabavet ve mektep arkadaşları , eğer bilâhara da temaslarını kaybetmemişlerse yedigerine « Sen » diyebilir ler.

Bazı klup ve cemiyet azaları bilâ istisna birbirlerine « sen » derler.

Fakat işte bunlardan ve bu gibilerden maada ve on dört yaşını ikmal etmiş hiç bir kimseye hiç bir kimsenin « Sen » demeye hakkı yoktur . Hizmet gülere dahi « Siz » hitabı kullanılır .

Küçükten büyütölmüş bir hizmetçi olursa veya rızası alınırsa o zaman « Sen » denilebilir . Fakat bittabi hizmetçi efendilerine « Siz » diye hitap eder . Ve bu hizmetçi , o ailenin bulunduğu tabaka ne kadar yüksek olursa olsun , evin on dört yaşına kadar olan çocuklarına « Sen » der . Çocuklar beş altı yaşına kadar herkese « Sen » derlensedu bu yaştan sonra « Siz » demeye alıştırmırlar .

Aralarında pek yakın bir samimiyet hasıl olan , kadın erkek , iki arkadaş artık birbirlerine « sen » demek isterler ve birinin teklifini diğeri de kabul ederse - ki eğer biri kabul etmezse gene diyemezler - ufak bir merasimle ve bilâfrız birer bardak bira veya likör içilerek o andan itibaren yekdigerine « Sen » hitabına - başlarlar . . ve artık her an ve zamanda ve her yerde birbirine bu hitabı kullanırlar .

Yekdigerine « Sen » diyenler aynı zamanda familya ismini değil bilâkis yekdigerinin ilk , yani şahsî isimlerini kullanırlar .

Kendisinin « Sen » dediğı bir kim -

seden diğeri bir kimseye bahsedildiğı zaman eğer bu üçüncü şahıs ta kendisinden bahsedilene « Sen » diyorsa o zaman bu zatın ilk ismi kullanılır . . Eeğer bu üçüncü şahıs kendisinden bahsedilene « Siz » diyorsa , bahseden zatın « Sen » demesine rağmen bu zatın aile ismini kullanması âdet halindedir . Bilfarz Ahmet Rifat , kendisinin « Sen » diye hitap ettiğı Hasan Şakirden Ali Tefvîğe bahsederken - bizde familya isimleri kullanılmaz , fakat Rifat , Şakir ve Tefvik isimlerini aile ismi olarak kabul edelim - eğer Ali Tefvik te Hasan Şakire « Sen » diyorsa bu takdirde Ahmet Rifat yalnız « Hasan » ismini kullanarak bahsedebilir . . aksi taktirde familya ismini kullanır .

Kendisine « Sen » denilmiyenlerin muhakkak « Efendi » veya « Bey » ile isimleri zikredilir . « Siz » denilmek icap eden hiç kimsenin ismi , kendisine hitap edildiğı zaman , efendi veya beysiz çırlıplak kullanılmaz .

Emir sıgalarında da keyfiyet bittabi aynı merkezdedir . Herkese (kalk , otur , gel , git , yaz , oku ! . . . ilâh) tarzında emredilmez . (kalkınız , oturunuz , geliniz ... ilâh) tarzında istimal edilebilir . Elhasıl gerek e'âl ve gerekse emirlerde cemi şekillerini kullanmak lâzamdır .

Hulâsa , hiç olmazsa münevverlerimiz « SEN ve SİZ » hitaplarının istimal edilecekleri mevkileri öğrensinler ve bunları kullanırken yerinde kullanmağa itina etsinler . .

İstanbul : 20 - 3 - 929

AHMET NEVZAT